

Social ulighed i levetid

De længst uddannede lever 6 år mere end de ufaglærte

Levetiden for de 25 pct. af danskere med de længste uddannelser er mere end seks år længere end for de 25 pct. af danskerne med mindst uddannelse. Tilsvarende lever personer i toppen af indkomstpyramiden markant flere år end personer med lave indkomster. Den sociale ulighed i Danmark slår markant igennem, når man ser på, hvor længe vi lever. En højere tilbagetrækningsalder, som i øjeblikket er et politisk tema, vil således især ramme de fattigste og personer med mindst uddannelse, som kan se frem til få et markant kortere otium end de mest velstillede og længst uddannede danskere.

af senioranalytiker **Jes Vilhelmsen**

13. august 2016

Analysens hovedkonklusioner

- De 30-årige mænd med de (25 procent) længste uddannelser kan forvente at leve omkring 6 år længere end 30-årige mænd med de (25 procent) korteste uddannelser. Blandt de 30-årige kvinder er forskellen 4,7 år.
- Den gennemsnitlige levetid for mænd i den højeste indkomstgruppe (de 25 pct. rigeste) er i dag 83,3 år, mens middellevetiden for mænd i den laveste indkomstgruppe (de 25 pct. fattigste) er 73,7 år. Blandt mænd er middellevetiden således næsten 10 år højere blandt de rigeste sammenlignet med de fattigste.
- Navnlige for mænd har der fra 1980'erne og frem til 2000 været en tendens, at forskellen i levetiden er blevet større. De seneste 10-15 år er kurven fortsat ikke knækket, trods fokus på social ulighed.
- Alderen for tilbagetrækning er et varmt politisk emne. En højere tilbagetrækningsalder vil betyde et kortere otium for personer med de korteste eller ingen uddannelse.

Kontakt

Direktør

Lars Andersen

Tlf. 33 55 77 17

Mobil 40 25 18 34

la@ae.dk

Kommunikationschef

Mikkel Harboe

Tlf. 33 55 77 28

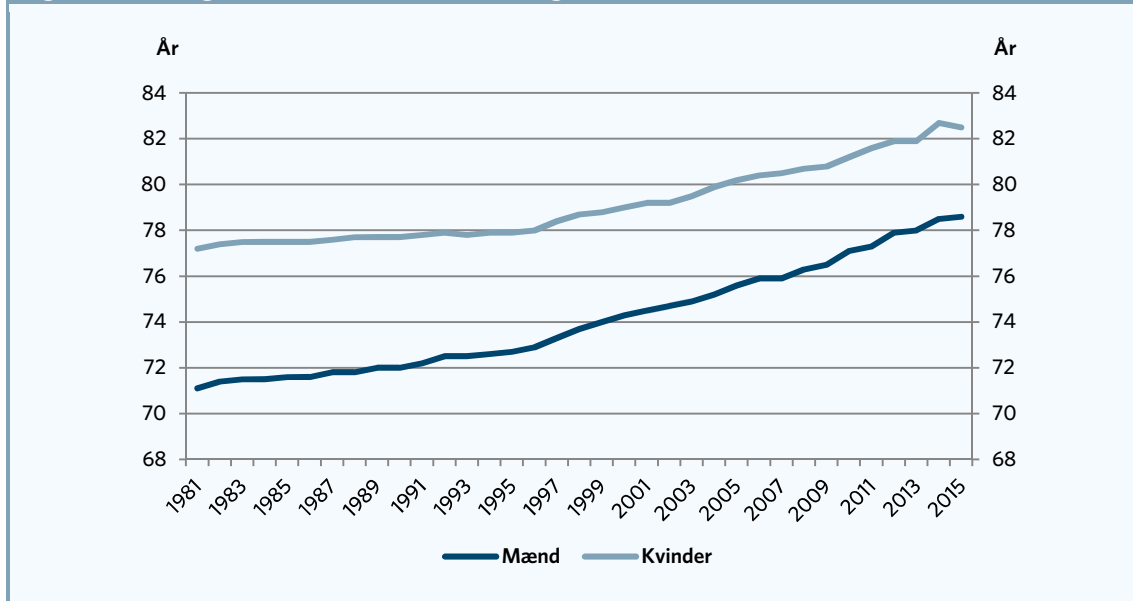
Mobil 28 36 87 50

mh@ae.dk

Social ulighed i levetiden

Tal fra Danmarks Statistik viser, at middellevetiden for mænd er 78,6 år i 2015, mens middellevetiden for kvinder er 82,5 år. Dermed er middellevetiden for mænd og kvinder steget med henholdsvis 5,9 år og 4,6 år siden 1995. Det fremgår af figur 1.

Figur 1. Udvikling i middellevetiden for mænd og kvinder



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Der er imidlertid stor forskel på middellevetiden mellem forskellige befolkningsgrupper – f.eks. mellem de korte og lange uddannelser og mellem høj- og lavindkomstgruppen. I denne analyse belyses udviklingen i den gennemsnitlige levetid igennem de seneste knap 30 år, fra 1987-2015.

30-årige mænd med de længste uddannelser forventes at leve omkring 6 år mere

Den sociale ulighed i levetiden kan belyses ved at se på middellevetiden for forskellige uddannelsesgrupper. Konkret er hver aldersgruppe inddelt i fire lige store uddannelsesgrupper sorteret efter uddannelsens længde. I den første gruppe (1. kvartil) indgår de 25 pct. af aldersgruppen, der har de korteste eller ingen uddannelse. I den anden uddannelsesgruppe indgår de "næste" 25 pct. osv. Den fjerde og sidste uddannelsesgruppe (4. kvartil) indeholder således de 25 pct. der har de længste uddannelser.

En fordel ved denne gruppering er, at eventuelle effekter af, at uddannelsesgruppernes størrelse ændres, derved elimineres/reduceres. Grupperingen er foretaget ud fra Danmarks Statistisk opgørelse over den normerede studietid af de enkelte uddannelser.

Af tabel 1 fremgår de forventede restlevetider for 30-årige mænd med forskellige uddannelseslængder.² Som det ses, er den forventede restlevetid blandt 30-årige mænd med de (25 procent) længste uddan-

¹ Konkret er anvendt variabelen PRIA, som er koblet på individoplysningerne via højeste fuldførte uddannelse (AUDD).

² Dødeligheden, der ligger til grund for beregningen af restlevetiden, er imidlertid kun opdelt på uddannelse frem til 90-årsalderen. Det skyldes, at der for 1987 kun foreligger dækkende uddannelsesoplysninger frem til 64-årsalderen. For 2014 foreligger der uddannelsesoplysninger frem til 91-års alderen, men den uddannelsesspecifikke dødelighed fra alder 90 er ikke anvendt nedenfor. Der er således ikke anvendt uddannelsesspecifik dødelighed for personer over 90 år, men derimod dødelighed for mænd og kvinder uden opdeling på uddannelsesniveau. Det bidrager formentlig til at undervurdere de beregnede forskelle i levetider mellem uddannelsesgrupperne. Der ses på den forventede restlevetid blandt 30-årige, hvor de fleste har afsluttet deres uddannelse.

nelser 52,2 år i 2015, mens den forventede restlevetid blandt 30-årige mænd med de (25 procent) korteste uddannelser 46,1 år. Der er således en forskel i den forventede restlevetid på de to uddannelsesgrupper på 6,1 år. Tilsvarende viser tabellen, at der for kvinder ligeledes er forskelle i den forventede restlevetid på tværs af uddannelsesgrupperne – men forskellene er ikke helt så store som for mændene.

Tabel 1. Forventet restlevetid for 30-årige fordelt på uddannelseskvarterer, 2015

	Mænd	Kvinder
1. kvartil	46,1	50,4
2. kvartil	49,5	52,7
3. kvartil	49,5	54,0
4. kvartil	52,2	55,1
Forskel i forventet restlevetid mellem højeste og lavest uddannelseskvarter	6,1	4,7

Anm.: Personer med "uoplyst uddannelse" samt "ingen uddannelse" er udeladt af opgørelsen.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik undersøgte i 2014 den forventede levetid for 40-årige fordelt på uddannelsesgrupper³. Resultaterne herfra viste, at en 40-årig mand med en lang videregående uddannelse kunne forvente at leve 6,6 år længere end en 40-årig, som "kun" havde afsluttet grundskolen. Tilsvarende kunne en 40-årig kvinde med en lang videregående uddannelse forvente at leve 5,1 år længere end en 40-årig med en grundskoleuddannelse. Der er således god overensstemmelse mellem AE's og Danmarks Statistiks resultater.

Uddannelse giver altså ikke blot et liv med bedre arbejdstilknytning og højere indkomst. Personer med uddannelse får simpelthen også et længere liv end bl.a. de ufaglærte.

Mænd med lav indkomst lever 10 år kortere end mænd med høj indkomst

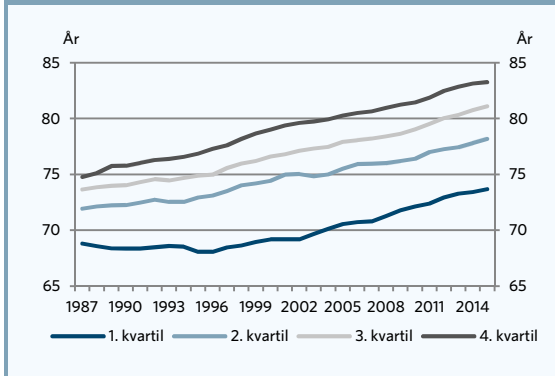
Den sociale ulighed i levetiden slår også igennem, når man opdeler befolkningen ud fra, hvor stor deres indkomst er. I det følgende er hver aldersgruppe inddelt i fire lige store indkomstgrupper sorteret efter indkomstens størrelse. I den første indkomstgruppe (lavindkomstgruppen) indgår de 25 pct. med de laveste indkomster. Tilsvarende indeholder højindkomstgruppen de 25 pct., der har de højeste indkomster. Se boks 1 for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.

På baggrund af de aldersspecifikke dødeligheder er den forventede middellevetid beregnet for hver af de 4 indkomstgrupper. Som det fremgår af figur 2A, er middellevetiden for mænd i 4. indkomstkvarter (de 25 pct. rigeste) på 83,3 år i 2015, mens middellevetiden for mænd i 1. indkomstkvarter (de 25 pct. fattigste) er på 73,7 år. Middellevetiden er således næsten 10 år højere i 4. indkomstkvarter sammenlignet med middellevetiden i 1. indkomstkvarter.

For knap 30 år siden – dvs. i 1987 – var den tilsvarende forskel i middellevetiden mellem indkomstgrupperne "kun" på knap 6 år. Det peger på, at der i perioden er sket en gradvis stigning i den sociale ulighed i levetiden for mænd – målt ud fra middellevetiden for de fire indkomstgrupper. I de seneste 10-15 år er forskellen i middellevetiden mellem højeste og laveste indkomstgruppe for mænd tilsyneladende stabiliseret sig på omkring 10 år, jf. figur 2B.

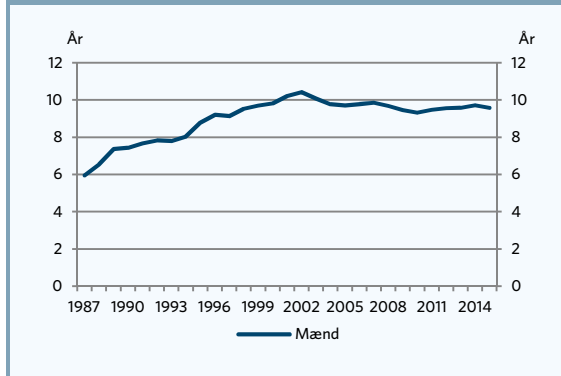
³ Jf. Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 133, 13. marts 2014.

Figur 2A. Middellevetid opdelt på indkomstkvarterer, mænd



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Figur 2B. Forskel i middellevetid mellem højeste og laveste indkomstkvarter, mænd

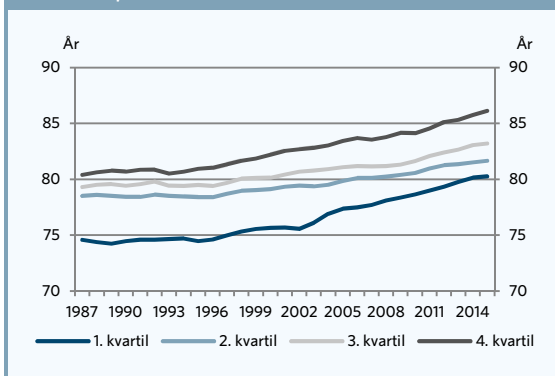


Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

En tilsvarende opgørelse for kvinder viser, at de 25 pct. rigeste kvinder har en middellevetid på 86,1 år i 2015, mens middellevetiden de 25 pct. fattigste kvinder er 80,3 år i 2015 - dvs. en forskel på 5,9 år mellem høj- og lavindkomstgruppen, jf. figur 3A.

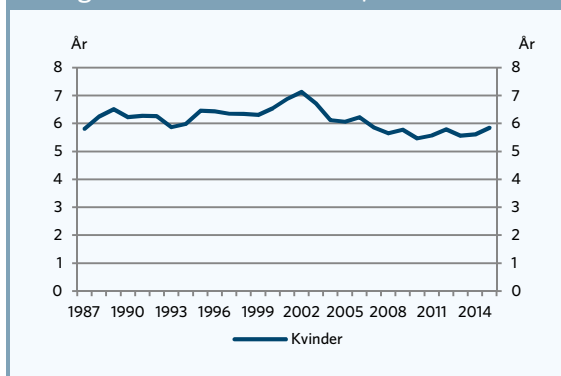
Levetidsforskellene mellem høj- og lavindkomstgrupperne er således større for mænd end for kvinder - ligesom tilfældet var for uddannelsesgrupperne. Samtidig viser figur 3B, at forskellen i middellevetiden mellem højeste og laveste indkomstgruppe for kvinderne har ligget forholdsvist stabilt i de seneste knap 30 år, men forskellen er lidt mindre i 2015 end for knap 25 år siden.

Figur 3A. Middellevetid opdelt på indkomstkvarterer, kvinder



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Figur 3B. Forskel i middellevetid mellem højeste og laveste indkomstkvarter, kvinder



Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Højere tilbagetrækningsalder betyder mindre otium for ufaglærte

I øjeblikket er der politisk diskussion om, hvornår man skal kunne trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Tilbagetrækningsreformen fra 2011 betyder, at efterlønsalderen stiger gradvist de kommende år. Samtidig diskuterer man, om den forhøjede pensionsalder, som blev vedtaget med Velfærdsaftalen fra 2006, skal fremrykkes yderligere.

En højere tilbagetrækningsalder vil især få konsekvenser for de fattigste og dem med mindst uddannelse. Som denne analyse viser, er levetiden markant kortere for disse personer end for de rigeste og dem med de længste uddannelser. Der er stor social ulighed i danskernes levetid - og også i længden på deres otium.

Boks 1. Beregningsmetoden

Beregningsmetoden af middellevetiden (forventet restlevetid for 0-årige) for de forskellige indkomstgrupper er lavet ved for hver aldersgruppe at opdele befolkningen i fire lige store indkomstgrupper sorteret efter den husstandsækvivalerede disponible indkomst. Analysen er foretaget separat for mænd og kvinder. For hver af de fire indkomstgrupper beregnes for alle aldersgrupper den aldersspecifikke dødelighed, som ligger til grund for beregningen af middellevetiden.

Middellevetiden for lavindkomstgruppen blandt mænd (de 25 pct. fattigste mænd) er således beregnet på baggrund af den aldersspecifikke dødelighed for de 25 pct. af mændene, der har de laveste indkomster på alle alderstrin. Det bemærkes, at det i praksis kun er et meget lille fåtal, som befinder sig i den samme indkomstgruppe gennem hele livet på grund af en forholdsvis store indkomstmobilitet. Der er således tale om en "hypotetisk" beregning, som ikke afspejler den forventede levetid for en konkret befolkningsgruppe, men udelukkende er en måde at belyse forskelle i dødelighed/levetid mellem indkomstgrupperne.

Indkomstgrupperingen tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks afgrænsning af den disponible indkomst (dvs. indkomsten efter skat). Denne indkomst er husstandsækvivaleret efter samme principper, som Finansministeriet anvender i forbindelse med indkomstfordelingsanalyser.

Middellevetiden og den forventede restlevetid beregnes på baggrund af 2-årige dødelighedstavler.